

Tribina: *Filozofija na hrvatskom* Osijek, 13. lipnja, 2025. Izveštaj*

Tribina *Filozofija na hrvatskom* održana je 13. lipnja 2025. godine u Osijeku, u prostoru Kluba knjižare Nova. Organizatori tribine bili su Klub knjižara Nova, Institut za filozofiju iz Zagreba i Centar za javnu filozofiju pri Institutu za filozofiju. Na tribini govorili su dr. sc. Boško Pešić, redoviti profesor na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i dr. sc. Filip Grgić, znanstveni savjetnik u trajnom izboru pri Institutu za filozofiju. Tribinu je moderirao dr. sc. Boris Kožnjak, znanstveni savjetnik pri Institutu za filozofiju.

Uvodnu riječ održao je Boris Kožnjak, pozdravivši sve prisutne i zahvalivši se organizatorima i domaćinima. Zatim je ukratko obrazložio naslov i temu tribine, tako da je ukazao na činjenicu kako se većina filozofskih tekstova danas nastoji publicirati na »svjetskom tržištu«, zbog čega se filozofija uglavnom piše na stranom jeziku. Prema tome, poentirao je Kožnjak, nameće se pitanje uloge i relevantnosti pisanja na hrvatskom jeziku.

Na tu se problematiku nadovezao prvi govornik, Filip Grgić, koji je istaknuo da je zadaća Centra za javnu filozofiju popularizacija i propitivanje uloge filozofije u javnosti, s čime je ova tema direktno povezana. Tomu je tako jer, kao što je naveo Grgić, filozofija otvara univerzalna pitanja, a s druge strane je stroga i zatvorena akademska disciplina, što je posebice istaknuto kod nas gdje se kategorizira kao znanost. Nadalje, prema Grgiću, na tu se problematiku direktno nadovezuje problem jezika i pisanja filozofije na domaćem ili stranom jeziku. Tako se mogu izdvojiti dva tabora, tj. oni koji zagovaraju pretežito pisanje na stranom jeziku i oni koji zagovaraju pisanje na domaćem jeziku. Ključno je za one prve, tvrdio je Grgić, da smatraju da se filozofija bavi opće ljudskim pitanjima i stoga je bliska prirodnim znanostima. Grgić je stoga napomenuo da znanstvenici nemaju jednak problem kao i filozofi, upravo zato što se uistinu bave onim opće važećim, neovisno o jeziku. Oni koji zagovaraju isključivo pisanje na stranom jeziku stoga prema Grgiću smatraju da je filozofija u tom

* Ovaj izvještaj nastao je u sklopu istraživačkih projekata »*Javna filozofija*«, koji se provodi na Institutu za filozofiju u Zagrebu u razdoblju 2024–2027, prati ga Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske te se financira sredstvima iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti Europske Unije – Next GenerationEU,

smislu jednaka znanosti i da nije potrebno pisati na materinjem jeziku. Grgić je zatim naveo još dva razloga. Budući da je hrvatska mala sredina potrebno je pisati na stranom jeziku kako bi se osigurala strogoća potrebna za akademsku disciplinu, jer na svjetskom jeziku svatko može čitati i prosuditi naše tekstove. Isto tako, u hrvatskoj je čitanost filozofskih tekstova mala, te je stoga, da bi se dobila publika, potrebno pisati na stranom jeziku. Potom je fokus prešao na drugu skupinu, koja zagovara pretežito pisanje filozofije na hrvatskom jeziku. Budući da je filozofija usko povezana s kulturom i nije znanost kao što su to prirodne znanosti, potrebno je pisati na materinjem jeziku. Isto tako, tvrdio je Grgić, moglo bi se reći da je potrebno njegovati kulturu neosobnog ocjenjivanja radova i da je tvrdnja da nas veći broj ljudi čita, ako pišemo na svjetskom jeziku, isprazna. Grgić je istaknuo da bi se moglo navesti još puno razloga, no da je problem u tome što se on može složiti i s jednom i s drugom stranom, tj. da su svi ovi razlozi validni. No, filozofija se ne može jednostavno poistovjetiti sa znanošću, zbog čega je Grgić naveo primjer kako se znanost popularizira. Znanstvenik, napomenuo je Grgić, može se baviti profesionalno znanošću i svoj rad prezentirati popularno za javnost. S filozofijom pak to nije slučaj, jer se, kao što je poentirao Grgić, filozofija bavi pitanjima koja se pitaju i ljudi u svojoj svakodnevnici, čime ona sama po sebi ima javnu funkciju. Zato je pitanje javne filozofije, pisanja i komunikacije jedno od bitnih pitanja. Zaključno, Grgić je napomenuo da je pozitivno da danas imamo pluralizam u hrvatskoj filozofiji, kao i zagovornike i jedne i druge od spomenutih strana, te da odgovor na ovo pitanje ovisi o senzibilitetu i odgovornosti pojedinih filozofa.

Zatim je uslijedilo izlaganje Boška Pešića, koji je napomenuo da će dati svojevrstu sintezu ove problematike, tako da će se vratiti na nultu točku ovog problema. Pešić je napomenuo da svojim studentima ističe važnost pisanja na hrvatskom jeziku. Tomu je tako, tvrdio je Pešić, jer je jezik neodvojiv od naroda. Kada se pitamo o narodu i onome što nas čini kao narod povezanim, pitamo se o podrijetlu, tj. o izvoru naše narodnosti. Prema Pešiću taj je izvor upravo zajednički jezik i samo se filozofija može baviti specifičnim iskustvom jednog naroda, te je stoga nužno filozofirati na narodnom jeziku. Također, Pešić je istaknuo da pisanje na takozvanom svjetskom jeziku nije nužno za razvitak filozofija, dovoljan je samo jezik koji može precizno izreći pojmove. To pokazuje povijest, jer u svoje doba primjerice starogrčki nije bio svjetski jezik, a danas je bitno mjesto filozofije. Isto tako, Pešić je, pozivajući se na Humboldta, istaknuo da je jezik duh naroda i da je duh jezik naroda. Filozofija je u tom pogledu nužnost, zato jer se filozofijom prema Pešiću jedino može pravilno izreći mišljenje, a time onda i eksplicirati istinski duh naroda. Pravilno govoriti stoga, poentirao je Pešić, znači pravilno misliti, u čemu ključnu ulogu

igra filozofija. Tu misao Pešić je podvukao parafrazirajući Vanju Sutlića, tj. njegovu tvrdnju da se na jezik ne može žaliti, već se moguće žaliti samo na misao koja taj jezik producira. Budući da jezik oblikuje naše mišljenje i svaki je jezik specifičan, filozofija kao mišljenje, istaknuo je Pešić, produbljuje te specifičnosti. Filozofija stoga na taj način obogaćuje jezik, a time i posredno kulturu jednog naroda. Pešić je zatim prešao na zadnju i završnu tezu, a to je da pisanje na narodnom jeziku nije prepreka pisanju o univerzalnim problemima. Tomu je tako jer je ono pojedinačno uopće put do općeg, a tako i samo iz lokalnog može nastati nešto univerzalno važeće. Zaključno, Pešić je istaknuo da je zadaća filozofirati na narodnom jeziku, no to ne treba institucijski nametnuti, jer je to kulturno i intelektualno pitanje. To je intelektualno pitanje, poentirao je Pešić, jer se ne bavljenjem filozofijom na narodnom jeziku filozofija udaljava od naroda i relevantnih pitanja svoje kulture, što je važno jer je narod zapravo stvoren svojim jezikom.

Potom je uslijedila duga rasprava, nakon čega je Boris Kožnjak zahvalio govornicima i publici, čime je završila ova tribina o jednom od najrelevantnijih pitanja javne filozofije.

Tomislav Dretar

